

EIERMELDING - FOLLDAL KOMMUNE

Vedtatt i kommunestyret 12.10.17.
K-sak 35/17

2. BAKGRUNN FOR EIERMELDINGER.....	3
2.1 Hvorfor eiermelding.....	3
2.3 Forhold til kommuneplanen og overordnede føringer.....	3
2.4 Offentlighet.....	4
3. AVGRENSNING OG OPPBYGGING.....	4
3.1 Anbefalinger fra KS.....	4
3.2 Utvikling av kommunens roller.....	4
3.3. Kontrollutvalgets rolle.....	5
3.4 Selskapsformer.....	5
3.4.1 Interkommunalt selskap.....	5
3.4.2 Aksjeselskap.....	6
3.4.3 Stiftelser.....	7
3.4.4 Kommunalt foretak, jfr. kommunelovens kap 11.....	7
3.5 Andre samarbeidsformer.....	7
3.5.1 Interkommunalt samarbeid etter kommunelovens § 27.....	7
3.5.2 Interkommunalt samarbeid etter kommunelovens § 28.....	7
4. KOMMUNENS UTØVELSE AV EIERSKAP I FRAMTIDEN.....	8
4.1 Prosesser før etablering av nye selskap.....	9
4.2 Evaluering av valgt selskapsform.....	9
4.3 Rolleavklaring for utøvelse av eierskap.....	9
4.3.1. Representantskap/generalforsamling.....	9
4.3.2. Styret.....	10
4.3.3 Valg av styremedlemmer.....	11
4.3.4. Kontrollutvalgets rolle.....	11
4.4 Rapportering og involvering.....	11
5. ANBEFALINGER FOR DE ENKELTE SELSKAP.....	12
5.1 Folldal Vekst AS.....	12
5.2 Folldal Næringspark AS.....	12
5.3 Abakus AS.....	13
5.4 Meskano AS.....	13
5.5 Fjellregionen interkommunale avfallsselskap AS (FIAS).....	13
5.6 Rørosregionen næringshage AS.....	14
5.7 IKT Fjellregionen IKS ("FARTT").....	14
5.8 Revisjon Fjell IKS.....	15
5.9 Kontrollutvalg Fjell IKS.....	15
5.10 Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS.....	15
6. Dialogen med kommunestyret.....	16

1. INNLEDNING

Kommunens første Eiermelding ble vedtatt i september 2010. Den var bygd opp etter anbefalinger fra KS. Til å utarbeide den første Eierskapsmeldingen til Folldal kommune var det en politisk arbeidsgruppe som utarbeidet forslaget. Forslaget var også til høring i selskapene før den ble endelig vedtatt i kommunestyret.

Revidering ble gjennomført i juni 2012. I forbindelse med budsjett og årsmelding legges det fram en oversikt over kommunens selskaper og interkommunale samarbeid. Endringer og nye selskaper omtales spesielt.

Eiermeldingen revideres nå i 2017.

2. BAKGRUNN FOR EIERMELDINGER

2.1 Hvorfor Eiermelding

I de siste årene har det vært mye fokus på kommunene som eiere – og forvaltere – av samfunnets verdier. Negativ oppmerksomhet omkring mislighold og korrupsjonssaker har bl.a. medvirket til at flere blir mer bevisst på dette. I et hefte utgitt av Kommunenes Sentralforbund i februar 2007 - ”Styring og eierskap i kommunalt eide selskaper” - er det anført:

”Eierskap medfører at de folkevalgte må påta seg en annen rolle enn det som tradisjonelt har vært oppfattet som politikernes rolle. Hovedtyngden av selskapene utfører oppgaver og gir tjenester innbyggerne er helt avhengige av. Dette stiller store krav til samfunnsansvar, både hos selskapene og hos eierne. Bevissthet om riktig eierskap og styring av og i selskapene vil i seg selv kunne være et viktig bidrag til kommunesektorens omdømme.”

Folldal kommune har i begrenset grad valgt å organisere oppgaver og tjenester som selvstendige rettssubjekt. Likevel anses det som viktig at kommunen gjennom en Eiermelding får bedre oversikt over kommunens engasjement og eierskap i ulike foretak. Gjennomgangen skal likeledes gjøre kommunestyret mer bevisst på fordeler og ulemper ved valg av organisasjonsformer som ligger utenfor den tradisjonelle organiseringen innenfor kommunen som juridisk person. Kommuner har stor frihet til å organisere tjenestene slik de finner det hensiktsmessig, enten som en del av kommunen som juridisk person eller som et selvstendig rettssubjekt. Når kommunen velger alternative organisasjonsformer som å skille ut virksomheten til selvstendige rettssubjekt og foretak, eller velger interkommunale samarbeidsløsninger, medfører dette at den politiske styringslinjen endrer karakter og innhold i forhold til den tradisjonelle forvaltningslinjen.

2.3 Forhold til kommuneplanen og overordnede føringer

Det er ikke gitt konkrete føringer fra statlig side i forhold til spørsmål om hvilke tjenester som kan eller ikke kan organiseres utenfor kommunen som forvaltningsorgan. I praksis vil det være oppgavens art, og de føringer som ligger i de aktuelle særlovene som gir eller ikke gir kommunen anledning til å organisere tjenesten som egne selskap. Temaet ”eierskap” er ikke direkte berørt i gjeldende kommuneplan.

2.4 Offentlighet

Offentlighetsloven (LOV-2006-05-19 nr 16 Offentleglova) trådte i kraft 1. januar 2009. Etter loven er selvstendige rettssubjekt omfattet av loven dersom;

- det offentlige samlet, direkte eller indirekte, har en eierdel som gir mer enn halvparten av stemmene i det øverste organet i rettssubjektet
- det offentlige har rett til å velge mer enn halvparten av medlemmene med stemmerett i det øverste organet.

Det er gjort unntak for rettssubjekt som hovedsaklig driver næring i direkte konkurranse med, og på

3. AVGRENSNING OG OPPBYGGING

3.1 Anbefalinger fra KS

En eiermelding bør som minimum ha tre hovedpunkter;

- 1. Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og samarbeid*
- 2. Prinsipper for eierstyring*
- 3. Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til de ulike selskapene.*

Folldal kommune sin eiermelding bygger på disse anbefalingene.

3.2 Utvikling av kommunens roller

Kommunens primære oppgaver, ansvar og roller framgår av kommuneloven. I tillegg er kommunen gitt myndighet etter en rekke særlover – dels som vedtaksmyndighet, men også som tilsyns- og kontrollmyndighet. For innbyggerne og lokalsamfunnet er oppmerksomheten rettet mot hvordan kommunen løser sine oppgaver, noe som igjen er avgjørende for kommunens omdømme. Disse oppgavene kan løses gjennom den tradisjonelle, kommunale organisasjon eller for noen oppgaver gjennom samarbeid med andre, eventuelt i egne selskaper. Kravet til kommunen om større effektivitet, mer rasjonell drift og konsentrasjon om kjerneoppgaver tilsier at det fortløpende foretas vurderinger i forhold til oppgaveløsning, f.eks. om alternative organisasjonsformer kan bidra til at kommunens oppgaver løses på en bedre måte, og hvilken organisasjonsform som i tilfelle vurderes som best egnet.

I forbindelse med kommunereformen har Folldal kommune vedtatt at kommunen ønsker å være en aktiv pådriver for videre utvikling av samarbeid i regionen for å skape best mulig tjenester for våre innbyggere, og for å nå kommunereformens fire målsetninger.

1. Gode og likeverdige tjenester til innbyggerne.
2. Helhetlig og samordnet samfunnsutvikling.
3. Bærekraftige og økonomisk robuste kommuner.
4. Styrke lokaldemokratiet og gi større kommuner flere oppgaver.

Alle kommunene i Fjellregionen tilsvarende vedtak. Det å utarbeide gode rutiner for samarbeid i forskjellige former er derfor prioritert oppgave. Et bevisst eierskap er en viktig del av dette.

I tillegg gir blant annet aksjeloven muligheter for samarbeid med andre, også private aktører. Vi har dessuten en rekke eksempler på at offentlige oppgaver er satt ut på anbud og ivaretatt av private aktører etter avtale med kommunen. Ved valg av utradisjonelle organisasjonsformer blir ofte behovet for å finne mer effektive/

rasjonelle løsninger som kan gi en økonomisk gevinst/besparelse anført som et viktig argument. Også behovet for å løse oppgaver sammen med andre fordi samhandlingen kan bidra til å øke kvaliteten på tjenesten er ofte et argument for ny organisering.

Behovet for kommunal styring og kontroll med virksomheten etter at den er skilt ut, vil være avhengig av tjenesteområdet, men også av de muligheter kommunen har for å styre og føre kontroll gjennom lovgivningen som regulerer den valgte organisasjonsformen.

3.3. Kontrollutvalgets rolle

Kontrollutvalget er kommunens eget organ, og er satt til å forestå det løpende tilsynet med den kommunale forvaltningen (jfr. Kommunelovens § 77). Kontrollutvalget skal blant annet påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens interesser i selskaper. Kontrollutvalget skal minst en gang i valgperioden utarbeide en plan for gjennomføring av selskapskontroll (jfr. Forskrift om kontrollutvalg i kommuner og fylkeskommuner § 13).

Kontrollutvalget og kommunens revisor skal varsles og har rett til å være til stede på selskapets generalforsamling, samt møter i representantskap og tilsvarende organ (jfr. Kommuneloven § 80, tredje ledd.). Denne retten er knyttet til interkommunale selskaper og aksjeselskaper der en kommune eller fylkeskommune alene eller sammen med andre kommuner eller fylkeskommuner eier alle aksjer, og i heleide datterselskaper av slike selskaper (jfr. Kommunelovens § 80, første ledd)

3.4 Selskapsformer

3.4.1 Interkommunalt selskap

Lov av 29. januar 1999 nr. 6 regulerer rettsområdet for interkommunale selskaper (IKS). Et interkommunalt selskap skiller seg både fra kommunalt foretak og interkommunalt samarbeid etter kommunelovens § 27.

Selvstendig rettssubjekt

IKS er et eget rettssubjekt, som rettslig og økonomisk er skilt fra deltakerkommunene. De har sin egen formue og sine egne inntekter, og svarer selv for sine forpliktelser. Det er selskapet selv som inngår og er part i avtaler og har partsstilling i rettsaker og overfor forvaltningsmyndighetene.

Et særtrekk ved interkommunale selskaper er at hver av deltakerne har et ubegrenset ansvar for en prosent eller en brøkdel av selskapets samlede forpliktelser. Dette skiller interkommunale selskaper fra aksjeselskap, hvor deltakeransvaret er begrenset. Samlet skal deltakernes ansvarsandeler utgjøre selskapets samlede forpliktelser.

Representantskapet øverste myndighet

Selskapets øverste myndighet er representantskapet. Representantskapet er eiernes organ, og deltakerkommunenes eiermyndighet utøves av representantskapet. Dette innebærer at den enkelte deltakerkommune ikke kan utøve eiermyndighet direkte overfor selskapets styre eller administrasjon. Hver deltakerkommune skal ha minst ett medlem i representantskapet.

Deltakerkommunene kan gjennom representantskapet treffe vedtak som binder styret, og det kan omgjøre vedtak som styret har truffet.

Ethvert interkommunalt selskap skal ha et styre og en daglig leder som står ansvarlig for forvaltningen av selskapet. Daglig leder ansettes av styret med mindre det er vedtektsfestet at daglig leder skal ansettes av representantskapet.

I forvaltningen av selskapet er styret underlagt representantskapet, og det må følge vedtak og retningslinjer som dette fastsetter. Styrets forvaltningsmyndighet må videre utøves innenfor

rammen av selskapets formål, selskapsavtalen og selskapets årsbudsjett.

3.4.2 Aksjeselskap

Begrenset ansvar for deltakerne

Bestemmelsene om aksjeselskap er regulert i aksjeloven av 13. juni 1977 nr. 44. Det viktigste særtrekk ved aksjeselskapsformen er at deltakerne (aksjeeierne) ikke er ansvarlig for selskapets forpliktelser annet enn for innskutt kapital. Et aksjeselskap som ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser, kan tas under konkursbehandling. Et motstykke til ansvarsbegrensningen er at selskapets eiere ikke rår fritt over selskapets inntekter og formue.

Selskapets midler disponeres av selskapets styre og daglig leder. Ønsker kommunen som eier selskapet å ta ut midler, må dette skje etter aksjelovens regler om utdeling av utbytte eller fondsemisjon. Utdeling av utbytte til eierne kan bare foretas etter forslag fra styret og må vedtas av generalforsamlingen.

Et aksjeselskap er et eget rettssubjekt og kan ha en eller flere deltakere. Lovgivningen setter ingen grenser for hvem som kan være deltakere (aksjeeier) i et aksjeselskap. Denne selskapsformen kan derfor være tjenlig dersom man ønsker å ha ulike grupper av eiere eller legge til rette for at flere, både fysiske og juridiske personer, kan være eiere.

Aksjekapitalen i et aksjeselskap må være på minimum kr 30.000, -. Aksjeselskapets øverste organ er generalforsamlingen. Generalforsamlingen er eierne organ i selskapet.

Styret samlet er øverste forvaltingsorgan, og daglig drift ivaretas av daglig leder

Styret har det overordnede ansvar for forvaltningen av selskapet. Som hovedregel er det styret som ansetter daglig leder og er dennes overordnede. Daglig leder skal styre selskapet etter de planer, retningslinjer og prinsipper som styret har vedtatt. Eiermyndigheten i denne typen selskap er formalisert slik at myndigheten må utøves gjennom generalforsamlingen. Dette betyr at kommunen som aksjeeier ikke skal intervensjon uten at dette skjer i form av en beslutning fra generalforsamlingen. I generalforsamlingen kan eierne gjennom generalforsamlingsvedtak fastsette rammer og gi nærmere regler for styret og daglig leder av selskapet. Det er generalforsamlingen som velger styret.

Eierskap utøves gjennom generalforsamlingen

I generalforsamlingen representeres kommunen ved en fullmektig. I følge delegeringsreglementet kan ordføreren møte på generalforsamlinger i selskaper eller andre sammenslutninger der kommunen er medeier, og det ikke er valgt annen særskilt representant. Myndigheten omfatter også å kunne utpeke, som kommunens representant, en av de øvrige kommunestyremedlemmene eller rådmann i de tilfeller ordføreren selv eller varaordføreren er forhindret fra å møte.

Aksjonæravtaler benyttes ofte for å detaljere forholdet mellom aksjonærene. Aksjonæravtalen kan regulere ulike eierspørsmål så som stemmerett, fordeling av styreplasser, innsynsrett, innskuddsplikt og forkjøpsrett.

En aksjonær har ulike rettigheter i et selskap beroende på hvor stor andel av selskapet vedkommende eier. For kommunen er det derfor viktig at eierandelen er tilpasset kommunens formål med eierskapet. Dersom kommunen har strategiske målsetninger for sitt eierskap bør kommunen ha kontroll med selskapet ved å eie 50 % eller mer av de stemmeberettigede aksjene i selskapet. Dersom kommunen ønsker maksimal frihet over selskapet, bør kommunen eie selskapet fullt ut. Dersom eierskapet er av mer finansiell karakter, er det ikke så betydningsfullt hvor stor andel av selskapet kommunen eier.

3.4.3 Stiftelser

Stiftelsesloven av 15.06.01 (ikrafttredelse fra 01.01.05) regulerer rettsforholdet for stiftelser. En stiftelse skiller seg fra selskapsformene ved at stiftelsen ikke har noen eiere eller deltakere. Stiftelsen er selveiende. Når stiftelsen er opprettet har oppretteren eller stifterne ikke lenger rådighet over formuesverdien som er overført til stiftelsen. Stiftelsen ledes av et styre oppnevnt i tråd med vedtektene i stiftelsen. Stiftelsen må ha et bestemt formål.

En stiftelse vil kunne være en egnet organisasjonsform for løsning av bestemte oppgaver som man ønsker å skille ut og gi full selvstendighet. Siden en stiftelse ikke kan ha eiere, kan en kommune ikke øve innflytelse i stiftelsen på grunnlag av eierskap. Dette kan fremstå som en ulempe ved bruk av stiftelsesformen, men samtidig gi mulighet for å sikre verdier også under skiftende forhold.

3.4.4 Kommunalt foretak, jfr. kommunelovens kap 11

Etter kommunelovens kap 11 kan kommunen organisere forretningsmessig drift som et eget foretak. Et kommunalt foretak er en del av kommunen, og ikke et eget selskap med rettslig og økonomisk selvstendighet. Foretakets forpliktelser er kommunens forpliktelser, og kommunen er kontraktsmotpart i de avtalene som foretaket inngår. Kommunestyret er foretakets øverste organ, men foretaket ledes av et styre og en daglig leder med alminnelig myndighet til å treffe avgjørelser i foretakets saker.

Det er fastsatt egne regler for valg av styre til et kommunalt foretak (jfr. kommunelovens §§ 65 og 66). Det er kommunestyret som fastsetter rammene for styrets myndighet. Kommunale foretak er underlagt kommunestyrets budsjettmyndighet.

3.5 Andre samarbeidsformer

3.5.1 Interkommunalt samarbeid etter kommunelovens § 27

Samarbeid med eget styre

Kommunelovens § 27 har regler om samarbeidsavtaler mellom kommuner når samarbeidet er organisert med et eget styre. Styret for et interkommunalt samarbeid kan tildeles avgjørelsesmyndighet vedrørende virksomhetens drift og organisering. Styrets rolle og forhold til samarbeidskommunene må utformes i vedtektene.

Samarbeid etter kommunelovens § 27 er ikke vanlig i vår region, og for Folldal kommune sin del er det for tiden samarbeidet om arkivtjenester (IKA Opplandene) som er organisert som et samarbeid etter kommunelovens § 27. I tillegg er Regionrådet for Fjellregionen et samarbeid organisert etter kommunelovens § 27.

3.5.2 Interkommunalt samarbeid etter kommunelovens § 28

Vertskommunemodellen

Kommunelovens § 28 gir mulighet for samarbeid der en kommune overlater bestemte oppgaver og myndighet til en annen kommune (vertskommunen) innenfor kommunens kjerneoppgaver. Det kan være flere varianter av samarbeid knyttet til overføring av myndighet til vertskommune (jfr. § 28a):

- administrativt vertskommunesamarbeid (for oppgaver av ikke-prinsipiell karakter)(§ 28b)
- vertskommune med interkommunal folkevalgt nemnd (§ 28c).

Samarbeid med folkevalgt nemnd innebærer at all offentlig myndighetsutøving kan delegeres

til vertskommunen, med mindre dette er avskåret i lov. Et administrativt samarbeid innebærer en ytterligere avgrensning til saker som ikke er av prinsipiell betydning. Modellen innebærer ikke etablering av en egen juridisk person, men et avtalebasert samarbeid. Inntekter og utgifter i forbindelse med virksomheten til vertskommunesamarbeidet skal inngå i budsjett og regnskap til vertskommunen. Vertskommunen er arbeidsgiver uavhengig av hvilken modell som velges.

4. KOMMUNENS UTØVELSE AV EIERSKAP I FRAMTIDEN

Når kommunestyret som kollegialt organ velger å organisere deler av sin virksomhet som egne juridiske enheter, må de styringslinjene følges som gjelder for den aktuelle organisasjonsformen, og den lovgivningen som regulerer disse. Når kommunal virksomhet organiseres som selskap, brytes med andre ord den direkte styringslinjen fra kommunestyret til den som daglig leder oppgaveløsningen. Mellom kommunestyret og utfører kommer et styre med en viss selvstendighet i form av et lovbestemt ansvar og myndighet, og et vedtektsbestemt hovedoppdrag (formål). Kommunestyrets kontroll og innflytelse blir dermed begrenset og indirekte. Når selskapet eies av flere er det dessuten flere som skal være med og bestemme. For å kunne forholde seg til dette på en konstruktiv måte anses det viktig at kommunen utreder, vurderer og tar stilling til en rekke spørsmål før det foretas valg av eventuell selskapsform.

For å få til et aktivt eierskap er det av betydning at kommunestyret har en felles forståelse av hvorfor kommunen eier aksjer, deltar i interkommunale selskaper eller har etablert kommunale foretak. Folldal kommune ønsker å følge KS sine anbefalinger slik at politiske, allmenne diskusjoner om eierskap tas i kommunestyret med hele kommunens tjenesteproduksjon som tema. Aktuelle oversikter over kommunens deltagelse i selskaper, kommunale foretak og interkommunalt samarbeid bør årlig gjennomgås samlet i god tid før prosessene med kommunens ordinære budsjettarbeid starter.

Et grunnleggende premiss for kommunal eierskapspolitikk bør være at den legger til grunn de samme verdier som gjelder for Folldal kommune forøvrig:

- Faglig
- Jordnær
- Engasjert
- Lojal, og med
- Latter

Folldal kommune sitt hovedmål er:

Folldal kommune skal tilby riktige, gode og kostnadseffektive tjenester til innbyggerne, slik at den enkeltes rettigheter ivaretas og slik at Folldal kommune blir en skapende kraft for nytenking og allsidig videre utvikling.

Hovedmålet bør også ligge til grunn for Folldal kommune som eier når andre organisasjonsformer enn den tradisjonelle velges.

Selskapene opplyser i sine årsberetninger om forhold som kan påvirke det ytre miljø samt status for likestilling.

4.1 Prosesser før etablering av nye selskap

For at selskapsorganiseringen skal bli vellykket anbefales det at kommunestyret har god kjennskap til

- Hvilke oppgaver selskapet skal ha, og hvilke (lov-)rammer som gjelder for disse?
- Hvilke økonomiske konsekvenser som følger av etableringen?
- Hvordan selskapets resultater eller måloppnåelse kan vurderes?
- Hvilke forventninger kommunen har til rapportering og dialog?

I tillegg til disse spørsmålene må kommunestyret veie fordeler og ulemper ved ulike organisasjonsformer opp mot hverandre for å komme fram til en løsning som både ivaretar faglige og økonomiske interesser, og som ivaretar behovet for styring og kontroll.

For en liten kommune er det krevende å følge opp ulike selskaper, samtidig kan en organisering som selvstendig selskap likevel være hensiktsmessig i noen tilfeller. Fordelene ved en slik organisering bør veie tydelig tyngst før et slikt valg foretas.

Som hovedregel bør det gjelde at oppgaver som er tillagt kommunen primært bør løses lokalt. Der det er klare fordeler ved å velge en annen organisering så er det først og fremst naturlig å søke samarbeid innad i regionen. Først dersom det ikke lar seg gjøre på grunn av manglende fagkompetanse eller oppgavens kompleksitet å løse oppgaven lokalt eller regionalt så bør det søkes samarbeid i et videre perspektiv.

For interkommunale selskaper og aksjeselskaper der en kommune alene eller sammen med andre kommuner eller fylkeskommuner eier alle aksjer gjelder reglene for selskapskontroll i Kommuneloven (lovens § 80). I den grad Folldal kommune deltar i etableringen av selskaper som ikke kan underlegges ordinær selskapskontroll etter Kommunelovens § 80, anbefales det at det inntas i selskapsavtalen at Folldal kommune kan gjennomføre selskapskontroll også i disse selskapene med den innsynsretten med videre som følger av lov og forskrift.

4.2 Evaluering av valgt selskapsform

Som hovedregel går det fram av selskapsavtalen for det enkelte selskap hva som kreves for å endre organisasjonsform. Det er representantskapet/generalforsamlingen som er det operative organet til kommunen som eier.

Uavhengig av dette kan kommunestyret til enhver tid diskutere hvordan valgte organisasjonsformer fungerer ut fra oppgavene som skal løses, gjeldene rammer og kommunens og selskapenes mål. Dersom kommunestyret ønsker å endre selskapsform eller trekke seg ut av samarbeidet, så må dette meldes inn til de valgte eierorganene i selskapene etter de regler som gjelder for det enkelte selskapet.

4.3 Rolleavklaring for utøvelse av eierskap

4.3.1. Representantskap/generalforsamling

Som ansvarlig og bevisst eier må kommunen ha definert formålet med selskapet gjennom vedtektene/selskapsavtalen, og gi målsettinger gjennom generalforsamlingen/representantskapet. Eierskapsrepresentantene skal ivareta kommunens interesser og har myndighet til å stemme på generalforsamlingen/representantskapsmøtene. Når selskapets organisering, formål og retningslinjer foreligger, skal Folldal kommune – som en bevisst eier - opprette en distanse til

ledelsen, styret og den daglige driften av virksomheten. Ledelsen i selskapet skal forholde seg til styret og ikke til eierne.

Ulike eiere kan ha ulik oppfatning av hva som er målet med deres eierskap. Eierne kan ut fra dette gi uklare eller ulike politiske styringssignaler til selskapet gjennom det operative eierorganet. Dette fører til at selskapet kan få vage eller uklare rammer for driften. Det er i selskapets egen interesse at strategiske beslutninger er godt forankret hos eierne, likevel kan uklare styringssignaler føre til mangelfull måloppnåelse. Et entydig formål, forståelse for hensikten med selskapet og god dialog mellom eierne kan virke forebyggende.

4.3.2. Styret

Forvaltningen av selskapet ligger til styret, og ikke til eierne av selskapet. Dette er hjemlet i både kommuneloven (kapittel 11), IKS-loven og aksjeloven.

Styret i selskapet er valgt av eierne til å forvalte denne tjenesten på deres vegne. Styret er ansvarlig for at selskapet forvaltes lojalt i samsvar med formålet med etableringen av selskapet. Normalt vil det være mange som har interesser i et selskap. Både ansatte, eiere, kunder, leverandører og andre har forventninger til hva selskapet skal gjøre i enkeltsaker eller hvilket fokus selskapet allment skal ha. Styret skal ta hensyn til alle interessentene til selskapet i sine totalvurderinger, og styremedlemmene skal alltid ha ett mål for øye: Det beste for selskapet.

Folldal kommune ønsker å synliggjøre noen allmenne forholdsregler og tips til styremedlemmer. Disse er utarbeidet av advokat Vibeke Resch-Knudsen:

- Styret skal forvalte verdiene i selskapet, ha tilsyn med daglig leder og organisasjonen, sette mål for virksomheten og legge planer for utviklingen av virksomheten.
- Styret skal ha oppmerksomheten rettet mot selskapets interesser. Lojalitet til særinteresser kan medføre inhabilitet. Etter at en sak er ferdigbehandlet i styret, skal styremedlemmene være lojale overfor beslutningen.
- Styret fungerer som et team der selskapet står i fokus i henhold til eiernes strategi for sitt eierskap.
- Rollen som styremedlem er forskjellig fra rollen som folkevalgt. Styrevervet er et frivillig personlig verv.
- Som styremedlem representerer du bare deg selv og skal ivareta selskapet til beste for alle eierne.
- Kunnskap om saker som ikke er ferdigbehandlet og diskusjoner internt i styret forblir interne forhold innad i styret. Det er vanlig at styreleder uttaler seg på vegne av styret når saker er ferdig behandlet.

- Blir du spurt om å påta deg et styreverv, bør du gjøre deg kjent med virksomheten og hvem som er tiltenkt de andre styreplassene før du takker ja til vervet. *(utdrag fra Vibeke Rasch-Knudsen; Styring og eierskap i kommunalt eide selskaper)*

Styret er et kollegium med fellesansvar for å fremme selskapets interesser. Det er ikke en samling enkeltindivider som skal ivareta særinteresser. Likevel har styremedlemmene en personlig ansvarsrisiko; Om erstatning – se aksjelovens § 17-1: *”Selskapet kan kreve at styremedlemmene, medlemmer av bedriftsforsamlingen, daglig leder, aksjeeiere, revisor eller granskere erstatter tap som de forsettlig eller uaktsomt har voldt det under utførelsen av sin oppgave.”* Dette betyr at styremedlemmer (personlig) kan bli erstatningspliktige dersom de har utvist uaktsomhet eller forsett.

4.3.3 Valg av styremedlemmer

For selskaper er det generalforsamlingen/representantskapet som velger styret. (Når det gjelder kommunale foretak er det egne regler i kommuneloven om valg av styre).

For offentlig eide selskaper gjelder reglene om kjønnsbalanse i styret. Reglene gjelder også for valg av varamedlemmer.

Eier har ansvar for å sikre at styret har den nødvendige kompetansen for å nå selskapets mål. I dette ligger det også at eier står fritt til å skifte ut styremedlemmer innenfor valgperioden. Styret selv har også et selvstendig ansvar for å jevnlig vurdere egen kompetanse i forhold til eiernes formål med selskapet, og det er derfor anbefalt en rekke rutiner for å sikre nødvendig kompetanse.

I Ot.prp nr 50 (2008 – 2009) Om lov om endringer i forvaltningsloven la Regjeringen opp til en innskjerping av habilitetskravene for offentlige tjenestemenn og folkevalgte som også er leder eller medlem av styre eller bedriftsforsamling i offentlige heleide selskaper. Lovforslaget var et ledd i arbeidet med å fremme tillitsskapende forvaltning. Dette førte også til endringer i Follidal, og ordfører og andre politikere sitter ikke i styret for kommunalt eide selskaper etter kommunevalget i 2011.

I Follidal kommune foretas i hovedsak alle valg og forslag til styremedlemmer i en egen sak rett etter at et nytt kommunestyre har konstituert seg. For selskaper der ordfører møter i representantskapet, er dette også generelt forankret i kommunens delegeringsreglement.

4.3.4. Kontrollutvalgets rolle

Kontrollutvalgets rolle er nærmere bestemt i kommunelovens §§ 77 og 80. (Se også kapittel 3.3 i dette dokumentet). Kontrollutvalget vil i rammen av en selskapskontroll også kontrollere om den som utøver kommunens eierinteresser i selskaper gjør dette i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger (eierskapskontroll).

4.4 Rapportering og involvering

For kommunen som eier er det av interesse å kunne gi innspill eller føringer til den eller de som representerer kommunestyret som kollektivt organ i representantskapsmøte / generalforsamling for å sikre seg at kommunens formål med eierskapet blir ivaretatt.

Det vil være naturlig at det, alt etter selskapets formål og kommunens eierandel, vil være ulike behov for å gi innspill til eiermøter for de ulike selskapene. Denne eiermeldingen

kommer tilbake til hvilke konkrete forventinger som ligger til det enkelte selskapet (jfr. kap 5). Forventningene som Folldal kommune retter mot det enkelte selskapet er i noen grad også styrt av i hvilken grad tjenestene som er organisert i selskap

- a. gir politisk handlingsrom til kommunen (hvilke rammer aktuell særlover gir)
- b. direkte berører innbyggerne, og
- c. økonomiske konsekvenser

Folldal kommune forventer at all aktivitet som vil få budsjettmessige konsekvenser for kommunen meddeles kommunen i god tid før den ordinære budsjettprosessen starter medio september året før budsjettåret.

5. ANBEFALINGER FOR DE ENKELTE SELSKAP

5.1 Folldal Vekst AS

Formål: Selskapet skal bidra til utvikling av ny og eksisterende næringsvirksomhet i Folldal kommune. Dette arbeidet skal gjøres i samråd med kommunen og i henhold til kommunens strategiske næringsplan.

Eierstyring: Formannskapet er generalforsamling til selskapet.

Andre sentrale dokumenter:

- Styret i selskapet er styringsgruppe for strategisk næringsplan, og legger denne fram for politisk behandling.
- Regnskap, revisjonsberetning og årsmelding legges fram for generalforsamlingen (formannskapet) i tråd med vedtektene.

Informasjon til kommunestyret: For å kunne utøve sin rolle som ansvarlig eier får kommunestyret en informasjon om status for selskapet (aktuelle utfordringer, strategier og måloppnåelse) to ganger årlig. Næringssjefen orienterer hvert kvartal til formannskapet om det bedriftsrettede arbeidet.

Dialog på administrativt nivå: Næringssjefen har sitt tilsetningsforhold i rådmannens stab og deltar i kommunes ledergruppe når det er formålstjenelig.

5.2 Folldal Næringspark AS

Formål: Selskapets formål er å eie og leie ut eiendom og lokaler til næringsformål i Folldal Kommune, samt annen virksomhet som naturlig hører til dette, herunder deltagelse i andre foretagender ved aksjetegning eller på annen måte.

Eierstyring: Selskapet har samme styret og samme generalforsamling som Folldal Vekst AS. Kommunen må vurdere om det er mest hensiktsmessig å samordne ønskene om eierstyring i samarbeidsavtalen som utarbeides med Folldal Vekst AS.

Andre sentrale dokumenter: Ingen utover ordinære saker til generalforsamlingen

Informasjon til kommunestyret: Se Folldal Vekst AS

Dialog på administrativt nivå: Se Folldal vekst AS

5.3 Abakus AS

Formål: Selskapet skal drive virksomhet innen tjenesterådgivning innen innkjøp, bedriftsrådgivning, styrerådgivning og alt som naturlig hører med dette. Selskapet skal også tilby eierkommunene innkjøpsfaglig rådgivning.

Eierstyring: Generalforsamlingen utgjøres av ordførerne i eierkommunene.

Styret skal bestå av 3-5 medlemmer, med samme antall personlige varamedlemmer.

Styrets leder velges av generalforsamlingen.

Funksjonstiden til styret er 2 år. Styremedlemmer kan ta gjenvalg.

Valg på leder og styremedlemmer skal skje etter forslag fra en valgkomité.

Generalforsamlingen skal velge en valgkomite bestående av én person fra hver region.

Eiermøter arrangeres også utenom generalforsamling. Rådmenn eller andre fra administrasjonen gis anledning til å møte.

5.4 Meskano AS

Formål: Drive avklaring, opplæring og formidling av personer fra passive ordninger til et ordinært arbeidsmarked og sørge for etablering og drift av varig tilrettelagt arbeid. Selskapet skal drives etter retningslinjer for arbeidssamvirkebedrifter og AMB-bedrifter.

Eierstyring: Generalforsamlingen utgjøres av ordførerne i eierkommunene. Generalforsamling holdes hvert år innen utløpet av juni måned. Folldal kommune har en svært liten eierandel (1,34 %), likevel er bedriften viktig – også for innbyggere i Folldal, og også som et supplement til kommunens øvrige tjenester.

Dialog på administrativt nivå: Ingen faste rutiner, samtidig er dialogen med kommunens tjenesteapparat god i enkeltsaker. Særlig tett er samhandlingen med NAV og miljø og oppfølgingstjenesten (MOT).

5.5 Fjellregionen interkommunale avfallsselskap AS (FIAS)

Formål: Ivareta eierkommunenes lovpålagte oppgaver innen renovasjon, samt avfallshåndtering og avfallsbehandling, og selskapet har en eksklusiv rett og plikt til å utføre disse oppgavene. De lovpålagte oppgavene er knyttet til innsamling, transport, mottak og behandling av husholdningsavfall fra eierkommunene. Disse oppgavene løses til selvkost og i tråd med de til enhver tid gjeldende retningslinjer for dette. Det er ikke anledning til å ta ut utbytte fra inntekter som stammer fra denne aktiviteten. Selskapet skal bidra til avfallsløsninger som er miljøvennlige og brukervennlige, og som totalt sett bidrar til god utnyttelse av naturressursene.

Selskapet har også mulighet til å forestå septikktømming i eierkommunene. Selskapet har også mulighet til å motta og behandle kloakkslam fra eierkommunene. Selskapet har også anledning til å samle inn, transportere, motta og behandle næringsavfall og avfall fra andre kommuner enn eierkommunene. For denne type avfall skal det føres eget regnskap med rutiner som skal sikre at man ikke begår kryssubsidiering. Overskudd fra denne aktiviteten kan utdeles som utbytte. Selskapet kan ved aksjetegning eller på annen måte delta i andre foretak. For å oppnå formålet å bidra til miljøvennlige avfallsløsninger kan også selskapet vedta å tildele enerett til et selskap som tilfredsstiller kravet til offentligrettslig organ eller, inngå i et offentlig-privat samarbeide.

Eierstyring: Tjenestene som utføres prissettes ut fra selvkostprinsippet. Ut fra dette er det av stor interesse for eierne å kjenne selskapet økonomiske strategi framover.

Informasjon til kommunestyret: Selskapet har rutine for å sende en utvidet årsrapport til eierkommunene fire uker før ordinær generalforsamling. Videre er det fastlagt i aksjonæravtalen at det gjennomføres eiermøter hver høst.

Dialog på administrativt nivå: a) Løpende utveksling av opplysninger om eiendommer, b) Folldal kommune bistår i forhold til returpunktene (skaffer til veie grunn, sørger for brøyting etc) og c) årlig samling for involverte i kommunene (erfaringsseminar i regi av FIAS).

5.6 Rørosregionen næringshage AS

Formål: Næringshagen for Røros- og Tynset-regionene (Rørosregionen Næringshage as) er et regionalt utviklingsselskap. Næringshagen skal være en drivkraft for morgendagens verdiskaping. Næringshagen skal ha et solid fagmiljø som gjennom utvikling av lokalt og regionalt næringsliv skal bidra til sysselsetting og utvikling av regionen, og med det legge grunnlaget for tilflytting og bosetting.

Næringshagen bidrar til løpende forretningsutvikling og profesjonalisering av næringslivet i regionen for å skape lønnsomhet og evne til å møte morgendagens behov. Næringshagen arbeider for økt verdiskaping og innovasjon for å sikre bærekraftige løsninger for morgendagens verdiskaping.

Næringshagen for Røros- og Tynset-regionene er næringshage i kommunene [Holtålen](#), [Røros](#), [Os](#), [Tolga](#), [Tynset](#), [Folldal](#), [Alvdal](#) og [Rendalen](#). Næringshagen har også aktiviteter rettet mot næringslivet i Tydal og Selbu. Næringshagen eies av privat næringsliv i regionen, åtte kommuner (Holtålen, Røros, Os, Tolga, Tynset, Folldal, Alvdal Rendalen, totalt ca. 19 %) og Siva (ca. 12 %).

Eierstyring: En av regionens ordførere sitter i styret og en i valgkomite.

5.7 IKT Fjellregionen IKS ("FARTT")

Formål:

- Selskapet skal utvikle og etablere tekniske løsninger, samt drifte systemer for informasjons- og kommunikasjonsteknologi i eierkommunene på de områder der dette er kostnadseffektivt.
- Selskapet skal på vegne av eierne være juridisk avtalepart overfor leverandører i den hensikt å oppnå rabatter og storkundefordeler.
- Selskapet skal utvikle kompetanse på bruk av felles applikasjoner, tilby eierne brukerstøtte og tilpasninger til valgte systemer.
- I den grad eierkommunene har samarbeidsrelasjoner som ønsker tilgang til systemer som driftes av IKSet, kan selskapet selge tjenester til disse.

Selskapet styres/driftes i tre nivåer:

- Representantskapet
- Styret
- Daglig leder

Eierstyring: Selskapet ønsker å initiere en diskusjon i alle eierkommunene om framtidig IKT strategi for deltakerne mot 2020, i dette arbeidet er det forutsatt politisk forankring. For øvrig er selskapet dannet fordi man anså at omfanget av oppgaven som IKT utvikling er/vil være best løst i et noe større fellesskap. Selskapet er primært et driftsselskap og en avtalepart på vegne av fem eierkommuner. Representantskapet er ordførerne i de fem eierkommunene. Representantskapet møtes to ganger per år.

Dialog på administrativt nivå: God dialog mellom daglig leder og styremedlemmene, - alle styremedlemmene er per i dag i administrative stillinger i deltakerkommunene. God dialog mellom styret og rådmannsforum. Rådmennene i eierkommunene, daglig leder i FARTT samt styreleder møtes flere ganger årlig for gjennomgang av strategier og budsjett.

5.8 Revisjon Fjell IKS

Formål: Utføre revisjon i og ha tilsyn med de deltagende kommuner i henhold til gjeldene lovverk. Kan utføre andre revisjonsoppdrag og rådgivning for deltakerne etter særskilt hjemmel, eller innenfor rammen av det til enhver tid gjeldende lovverk. Kan utføre revisjonsoppdrag og rådgivning for andre selskaper/virksomheter. Kan gå inn i revisjonsselskap når dette fremmer selskapets formål og kompetanse, jf selskapsavtalen § 8.

Eierstyring: I hovedsak er oppgavene knyttet tett opp til lovgivningen, og det er i liten grad anledning til å styre et slikt selskap. Ordførerne i eierkommunene utgjør representantskapet i selskapet.

Dialog med administrativt nivå: God dialog ved behov for gjensidig informasjon eller veiledning. Revisor er tilstede på kommunehuset ca. en dag i uka.

5.9 Kontrollutvalg Fjell IKS

Formål: Å utføre sekretariatsfunksjonen for kontrollutvalget i de deltagende kommuner i henhold til gjeldende lovverk og forskrifter. kan gå inn i selskap når dette fremmer selskapets formål og kompetanse, jf. selskapsavtalen § 8.

Eierstyring: Oppgaver i hovedsak etter kommunelovens § 77. Ordførerne i eierkommunene utgjør representantskapet i selskapet.

Dialog med administrativt nivå: God dialog ved behov for gjensidig informasjon. Ingen faste avtaler om informasjonsutveksling.

5.10 Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS

Formål: Å dekke kommunenes behov, plikter og oppgaver i forbindelse med Ulykkes- og katastrofesituasjoner som brann, redning, drukning og akutt forurensing. Nødalarmtjenester (110). Feiing og tilsyn med fyringsanlegg. Aktivt arbeid med forebyggende tiltak mot brann og ulykker. Aktivt salg av tjenester knyttet til forebygging og beredskap. Selskapet skal ha ansvar for og myndighet til å ivareta kommunenes forpliktelser etter lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (Brann- og eksplosjonsvernloven) av 14. juni 2002 med tilhørende forskrifter, med de unntak som følger av loven selv. Den enkelte kommunes myndighet etter ovennevnte bestemmelser anses delegert til selskapet gjennom de respektive kommunestyrers godkjenning av denne samarbeidsavtale. Selskapets virksomhet skal til enhver tid utøves i overensstemmelse med gjeldene lover og forskrifter. Selskapet skal vektlegge kvalitet gjennom allsidig og høy faglig kompetanse for å

møte de utfordringer virksomheten står overfor til enhver tid. Selskapet skal gjennom sin virksomhet ha som mål å være blant de ledende og mest effektive i landet.

Eierstyring: Folldal kommune har en liten eierandel, men tiltaket representerer likevel en betydelig økonomisk forpliktelse for kommunen. Selskapet vedtekter bør i hovedsak ivareta behovet for eierstyring. Representantskapet er selskapets øverste myndighet. Folldal kommune forutsetter at de samme verdiene og arbeidsrettslige avtalene ligger til grunn for de ansatte i selskapet som for de ansatte i kommunene.

Dialog med kommunestyret: For å kunne utøve sin rolle som ansvarlig eier ønsker kommunestyret en informasjon om status for selskapet (aktuelle utfordringer, strategier og måloppnåelse) minimum en gang per år. På denne måten kan kommunestyret gi relevante føringer til representantene i generalforsamlingen. I et selskap som forvalter så store verdier på vegne av kommunen anbefales det at det jobbes for å få på plass et styre med ønsket kompetanse. Dette kan gjøres for eksempel ved å ta kontakt med selskapet i god tid før valget og kartlegge kompetansebehovet.

Dialog med administrativt nivå: ingen faste rutiner, men god kontakt via felles ansatte i selskapet og i kommunen – ytterligere rutiner bør vurderes.

6. Dialogen med kommunestyret

Kommunestyret kan selv beslutte hvordan de ønsker å gjennomføre en god dialog med det enkelte selskap. Det er likevel alltid gjennom det operative organet (representantskap/generalforsamling) at eierskap utøves. Dette er imidlertid ikke til hinder for at kommunestyret holdes muntlig informert om de ulike selskapene i form av – for eksempel – en årlig statusgjennomgang. For noen selskaper kan det være hensiktsmessig å ta inn også administrasjonens erfaringer i forhold til dialog og innbyggernes opplevelse av tjenesten i en slik orientering.

Politiske diskusjoner som omhandler eierskap, bør tas i kommunestyret med **hele** kommunens tjenesteproduksjon som tema. Naturlige prosesser for dette er årsmelding, budsjett- og økonomiplanarbeid.